

سنجش نظرات مدیران روستایی در خصوص ارزیابی اثرات کالبدی _ فیزیکی گردشگری

خانه های دوم در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان برغان)

حمید زمانی^{1*}، تقی کریمیان²، مجید رحمانی سرباست³

¹ کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم دانشگاه تهران، h.zamani@ut.ac.ir

² دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم دانشگاه تهران، t.karimian@ut.ac.ir

³ دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم دانشگاه تهران، ma.rahmani@ut.ac.ir

چکیده:

گسترش شهرنشینی بعد از جنگ جهانی دوم موجب رواج گردشگری روستایی و به تبع آن خانه های دوم در بسیاری از کشورهای جهان شد. گردشگری خانه های دوم یکی از الگوهای مهم گردشگری در نواحی روستایی است که می تواند اثرات و پیامدهای مثبت و منفی را بر فضاهای روستایی در ابعاد مختلف کالبدی _ فیزیکی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی داشته باشد. در این راستا مقاله حاضر با هدف ارزیابی اثرات کالبدی _ فیزیکی گردشگری خانه های دوم در دهستان برغان شهرستان ساوجبلاغ انجام شده است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر روش توصیفی - تحلیلی می باشد. گردآوری داده ها از نوع پیمایش میدانی مبتنی بر پرسشنامه می باشد. ابزار اصلی گردآوری داده های کیفی پژوهش برای منطقه مورد مطالعه مطالعه کتابخانه ای، داده های کمی نیز شامل پرسشنامه محقق ساخته می باشد که از بین جامعه مدیران تکمیل شد. برای تعیین پایایی پرسشنامه نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد، که محاسبه این مقدار برای گروه مسئولین و کارشناسان 0/80 بدست آمد. جامعه نمونه آماری گروه متخصصان مسئولین در منطقه می باشد که با مراجعه به سازمان های مختلف، شوراهای روستا در منطقه 30 نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. مولفه های مورد پژوهش ارزیابی اثرات کالبدی _ فیزیکی خانه های دوم شامل بافت، مکان گزینی، ساختار و سرمایه گذاری این خانه ها است. به منظور تحلیل یافته های استنباطی از روشهای تحلیل آماری نظیر رگرسیون خطی ساده، آزمون ویلکاکسون و جهت تعمیم نظرات به کل جامعه آماری روشهای آماری T تک نمونه ای در محیط نرم افزار SPSS به کار گرفته شده است. نتایج نشان دهنده این مطلب می باشد که عمده ترین تغییرات در اشغال زمین های روستایی، تخریب اراضی کشاورزی و باغات، تغییر و یا حذف مکانهای معیشتی اهالی روستا، ناهمگونی و تضاد با بافت قدیمی روستا، فروش باغات و اراضی کشاورزی توسط روستاییان، تغییر تعداد شاغلان کشاورز مردم روستا و اشتغال به فعالیت های گردشگری می باشد. تحلیل ارزیابی اثرات گردشگری خانه های دوم از دیدگاه مدیران روستا که با آزمون رگرسیون خطی ساده سنجش شده بیانگر این واقعیت است که مولفه پیش بینی کننده ی بافت روستایی در روستاهای دهستان برغان با مقدار 0/889 بخش مهمی از تغییرات در منطقه مورد مطالعه را تبیین و مطابقت آن با آنچه که در دهستان برغان به وجود آمده می باشد.

واژگان کلیدی: گردشگری روستایی ، گردشگری خانه های دوم ، ارزیابی اثرات کالبدی_ فیزیکی ، نواحی روستایی ، دهستان برغان

مقدمه

1- طرح مسئله و ضرورت تحقیق

گردشگری بعنوان کاتالیزری کارآمد برای بازسازی و توسعه در نواحی روستایی می باشد، به طوری که طی سالهای اخیر در سراسر اروپا برای رفع چالشهای اقتصادی و اجتماعی نواحی روستایی حاشیه ای و یا روستاهایی که با کاهش فعالیتهای کشاورزی سنتی روبرو هستند، در کانون توجه قرار گرفته است (sharply, 2002: 233) از اجزای مهم این صنعت ، گردشگری روستایی می باشد که امروزه یکی از مردمی ترین اشکال گردشگری در جهان و عاملی جهت بهبود و رشد اقتصادی روستاها محسوب می شود (قدیری و دیگران، 1389: 1) توسعه گردشگری روستایی می تواند راهکاری مطمئن و درون زا برای پایداری روستا قلمداد شود، چرا که ضمن معرفی زمینه های نو برای کسب در آمد می تواند در گسترش زیر ساختهای اساسی مورد نیاز روستایی موثر واقع شود. (اردستانی: 1387، 127) گردشگری روستایی دارای اشکال عمده ای است که عبارتند از گردشگری مبتنی بر طبیعت، گردشگری تاریخی_ فرهنگی، اکوتوریسم، گردشگری مزرعه و گردشگری سبز. هر یک از این انواع ، بر اساس نحوه و مدت اقامت گردشگران (کمتر یا بیشتر از 24 ساعت) در قالب دو الگوی خانه های دوم (ساخت و خرید ویلا) و روزانه (کمپینگ در فضای باز، و اجاره خانه یا ویلا) رواج می یابند (اکبریان رونیزی: 1390، 36). یکی از اشکال مهم گردشگری روستایی گسترش خانه های دوم است. خانه های دوم بعد از جنگ جهانی دوم گسترش یافتند و ریشه های امروزی گسترش خانه های دوم را باید در قرن 20 جستجو کرد (gallent, et al, 2005, 10). در ایران نیز عمدتاً از دهه ی 1340 و بویژه بعد از انقلاب اسلامی ، در نواحی کوهستانی مجاور شهرهای بزرگ و همچنین در سواحل دریای خزر گردشگری خانه های دوم با هدف گذران اوقات فراغت گسترش یافته است (رضوانی، 1382 ، 59). روستاهای ییلاقی دهستان برغان شهرستان ساوجبلاغ به دلیل برخورداری از آب و هوای مطبوع، رودخانه و طبیعت زیبا، داشتن موقعیت ممتاز گردشگری و استراحتگاهی در نواحی روستایی شکل گرفته که در واقع پاسخی به نیازهای شهرنشینی است. با بهبود وضع اقتصادی و افزایش اوقات فراغت و معرفی جاذبه های منطقه تعداد مراجعه کنندگان به منطقه افزایش یافت و به دنبال آن اقدام به ساخت یا خرید مسکن کردند. گسترش گردشگری خانه های دوم ، بدون برنامه ریزی و مدیریت کارآمد اثرات منفی در ابعاد مختلف بالاخص بعد کالبدی _ فیزیکی را در منطقه در پی داشته و اگر این الگو با این روند ادامه یابد قطعاً در آینده مشکل ساز خواهد شد. هدف این پژوهش با توجه به شرایط و ویژگی های گردشگری خانه های دوم که در بردارنده تبعات و پیامدهایی در نواحی روستایی گردشگر پذیر هستند ، ارزیابی اثرات کالبدی_ فیزیکی با توجه به نظرات کارشناسان می باشد.

ادبیات پژوهش

گردشگری روستایی و خانه های دوم